
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
2001
Dijital İletişim Etkisi
Digital Communication Impact
Bildiriler
Proceedings
İSKENDERİYE
DIGITAL
communication
IMPACT
International Academic Conference
İstanbul, 16-17 October 2014

Çelebi, E. (2014) "Dijital Sosyalleşme: Çevimiçi Sosyalleşmenin Sosyal Bağlılık, Kaygı, Depresyon ve Mutluluk Üzerine Etkileri", 'Dijital İletişim Etkisi' Uluslararası Akademik Konferans Bildiri Kitabı, İstanbul: İskendiriye Kitap, s. 547-554.

► **Engin Çelebi**

Çukurova Üniversitesi, Reklamcılık ve Halkla İlişkiler Bölümü, engincelebi@cu.edu.tr

Dijital sosyalleşme: Çevrimiçi sosyalleşmenin sosyal bağlılık, kaygı, depresyon ve mutluluk üzerine etkileri

Özet

Bu araştırma çevrimiçi sosyalleşmenin sosyal bağlılık, kaygı, depresyon ve mutluluk üzerine etkisini araştırmaktadır. Araştırma kapsamında öncelikle sosyal bağlılık ve Facebook kullanım oranları ayrı ayrı ölçülmüştür. Daha sonra 120 Facebook kullanıcısı üzerinde çevrimdışı sosyal bağlılık ve çevrimiçi sosyal bağlılık oranları karşılaştırılmıştır. Sonuçlar çevrim içi bağlılığının çevrim dışı sosyal bağlılıktan farklı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca araştırma sonucu Facebook kullanımının sosyal çevre ile ilişkiler kurmak ve geliştirmek için fırsatlar verdiğini göstermektedir. Çünkü araştırma bulgularına göre Facebook kullanımı sosyal ortamlarda ilişkiler kurmak ve geliştirmek için olumlu psikolojik girişkenliklere cesaret vermektedir. Üstelik Facebook kullanımının depresyon ve kaygıyı azalttığı, mutluluğu ise arttırdığı bulgularına ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Facebook, sosyal ağlar, dijital sosyalleşme, çevrimiçi ve çevrimdışı sosyalleşme

Digital socialization: Online socialization effects on social connectedness, anxiety, depression and happiness

Abstract

This research is investigate the online socialization effect on social connectedness, anxiety, depression and happiness. Initialy, Facebook using rates and social connectedness are measured in the context of study. Following, 120 Facebook users online and offline social connectedness rates compared. Results show that online social connectedness is different from the offline connectedness. Furthermore, the research results shows that the use of Facebook is offer the opportunity for build and develop relationships with the social environment. According to research findings, the use of Facebook is giving positive psychological initiative encouraging for to built and develop relationships in social environment. Moreover, finding is show that the use of Facebook is effective to reduce depression and anxiety, and increase happiness.

Key words: Facebook, social networks, digital socializing, online and offline socializing

Giriş

Son zamanlarda, internet toplulukları sosyal ağ biçimi olarak ortaya çıkmış ve Facebook gibi çevrimiçi sosyal ağ sitelerinin sayısı hızla artmıştır. Çevrimiçi sosyal etkileşimin yükselmesindeki önem çevrimiçi aktivite ile ilgili sosyal sonuçların önemini vurgulamaktadır.

Sosyal ağlar üzerine yapılan çoğu araştırma sosyal ağların bazı önemli sonuçlarından bahsetmiş ve kullanıcıların sosyal ağ kullanım faktörlerini ve motivasyonlarını araştırmıştır. Ancak çevrimiçi sosyal ağların çevrimdışı sosyalleşme ile arasındaki ilişkisi az bilinir bir konudur. Dolayısıyla yüz yüze iletişimde olduğu gibi sosyal ağlarında aynı duyguları yaratıp yaratmadığı az bilinmektedir. Sosyal ağ sitelerinde kurulan sosyal bağlılık ile çevrimdışı sosyal bağlılık arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlayan bu çalışma ayrıca Facebook kullanımının kullanıcıların akıl ve ruh sağlıklarını geliştirmeye yardımcı olup olmadığı sonucunu ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu yüzden bu çalışmanın amacı sosyal bağlılığın çevrimiçi elde edilip edilemeyeceğini araştırmak ve Facebook'ta oluşturulan sosyal bağlılığın çevrimdışı sosyalleşmeye yönelik psikolojik etkilerini araştırmaktır.

Çalışma kapsamında çevrimiçi sosyalleşmenin öneminden bahsedilerek sosyal ağ kullanımının kişilerin kaygı, depresyon ve mutluluğu üzerine etkisine yönelik bir literatür taraması yapılacaktır. Araştırma kapsamında ise çevrimiçi sosyalleşmenin çevrimdışı sosyalleşmeyi nasıl etkilediği sonucunun ortaya çıkartılmasına yönelik toplam 120 katılımcı ile bir anket uygulaması gerçekleştirilecektir. Katılımcıların Facebook'ta oluşturdukları çevrimiçi sosyal bağlılığın sosyal hayatta oluşturdukları çevrimdışı sosyal bağlılıkla ilişkili olup olmadığının 10 araştırma sorusu ile ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. (Facebook arkadaşlarım ile sosyal hayata da görüşmekteyim, Facebook kullanırken kendimi dışarıdaymış gibi hissediyorum, Facebook arkadaşlarım dışındaki herhangi bir kişi veya grupla sosyal hayatta görüşmüyorum, ….) Daha sonra ise katılımcılara yöneltilen 10 soru ile Facebook kullanımı ile kaygı, depresyon ve mutluluk arasındaki ilişkiler araştırılacaktır. (Facebook arkadaşlarım dışındaki insanlarla aramda bir uzaklık hissediyorum, kendimi sosyal çevreden kopuk hissediyorum, Facebook kullanmadığım zamanlar yalnızlık hissediyorum, Facebook kullanırken dahi yalnızlık hissediyorum, ...) Sonuç ve tartışma kısmında ise araştırma bulguları yorumlanacak ve çalışmanın sınırlılıkları ile gelecek araştırmalar için bazı önerilerden bahsedilecektir.

Çevrimiçi sosyalleşmek

İnsanlar sosyalleşme duygusu yaşamak için çevreleriyle pozitif sosyal ilişkiler kurmak ve sürdürmek durumundadırlar. Çünkü bireylerin sosyal çevreleriyle ilişkiler kurması ve geliştirmesi aynı zamanda duygusal hisleriyle de ilgilidir. Bu yüzden sosyalleşme, kaygı ile ters ilişkili, özgüven ile de doğru orantılıdır. Yapılan çoğu araştırma çevrimiçi sosyal ağların çevrimdışı sosyal bağlılık ile ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Bu yüzden sosyal ağ kullanımındaki hızlı büyüme göz önüne alındığında sosyal ağ kullanımının psikososyal bağıntılarını kurmak önemlidir. Çünkü sosyal ağların giderek artan yaygın doğası ışığında herhangi bir psikososyal bağlantının potansiyel olarak geniş ve güçlü bir etkiye sahip olabileceğini unutmamak lazım.

Sosyalleşmede yeni bir yol ortaya çıkmıştır: İnternet. Günümüz internet çağında çevrimiçi toplulukların sayısı hızla artmıştır ve insanlar iletişim ve sosyalleşme için çevrimiçi iletişimi tercih etmektedirler. Böylelikle sosyal ağ siteleri dünyanın en yaygın web tabanlı sektörü haline gelmiştir ve sosyal ağ sitelerinden sadece biri olan Facebook'un dünyada milyarlarca kullanıcısı vardır. Facebook gibi sosyal ağ sitelerinin anlık mesajlaşma gibi olanakları sosyal iletişimin ve sosyal bağlılığın kurulması ve geliştirilmesi için fırsatlar sunmaktadır. Kullanıcı sayılarının artmasıyla sosyal ağlar üzerine yapılan araştırmalarda bir artış olması şaşırtıcı değildir.

Facebook kullanımının kaygı, depresyon ve mutluluk üzerine etkisi

Facebook kullanımının kaygı, depresyon veya mutluluk hissi üzerine etkisine yönelik farklı araştırmalarda farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Yapılan geniş kapsamlı bir araştırma sonucuna göre "sosyal ağlar ile etkileşim kurmak insanların motivasyonlarını düşürmemekte, aksine kendilerini iyi hissetmelerine neden olmaktadır" (Kross vd., 2013:4) Yine, "Filipinlerde 17-20 yaş arası 200 öğrenci üzerine yapılan bir araştırma sonucuna göre Facebook kullanımı ile depresyon arasında herhangi bir ilişki yoktur." (Datu vd., 2012:88) "Avusturalya'da 18 ve 44 yaş arası 1158 Facebook kullanan ve 166 Facebook kullanmayan kişi üzerinde yapılan bir araştırma sonucuna göre ise Facebook kullanıcılarının dışa dönüklüğü ve özseverliği fazla olup, Facebook kullanmayanların ise sosyal yalnızlığı daha fazladır. Utangaçlık açısından ise Facebook kullanan veya Facebook kullanmayanlar arasında herhangi bir fark yoktur." (Ryan ve Xenos, 2011:1662-1663)

Ancak literatürde Facebook kullanımı ile kaygı, depresyon veya mutluluk arasında negatif ilişkiler olduğu sonucunu gösteren bazı araştırmalarda mevcuttur. Örneğin Wenninger ve ark. (2014) aktif Facebook kullanımının (sohbet, paylaşım) kullanıcıların motivasyonlarını arttırdığını, ancak pasif kullanımın kullanıcıların motivasyonlarını düşürdüğünü bulmuştur. Caplan (2003) ise yüz yüze iletişimden ziyade sosyal etkileşim için çevrimiçi iletişimi tercih etmenin

negatif sonuçlar verdiğini belirtmiştir. Pantic ve ark. (2011) ise 160 öğrenci üzerinde yaptıkları bir araştırma sonucunda sosyal ağ kullanım zamanı ile depresyon arasında pozitif bir korelasyon bulmuştur. Ayrıca, "200 Facebook kullanıcısı profili üzerine yapılan bir araştırmaya göre Facebook kullanıcılarının % 25'i depresyon belirtilerini sayfalarında göstermektedir. (Moreno vd., 2011: 452) Yine, Moreno ve ark.'nın (2011: 299) 215 katılımcı profili üzerinde yapmış oldukları diğer bir çalışma sonucuna göre kadınların % 40'ı erkeklerin ise % 25'i depresyonda olduğunu Facebook sayfalarında belli etmektedirler.

İnternet kullanımının depresyon üzerine etkilerine yönelik yapmış oldukları çalışmada Bessiere ve ark.'na (2008: 47) göre sonuç kişilerin interneti ne amaçla kullandıkları ve kişisel özelliklere göre farklılık göstermektedir.

Araştırma

Bu çalışma iki araştırma sorusuna yanıt aramaktadır. İlk araştırma sorusu ile Facebook'ta oluşturulan çevrimiçi sosyal bağlılığın sosyal hayatta oluşturulan çevrimdışı sosyal bağlılıkla ilişkili olup olmadığı araştırılmaktadır. Bunun için sosyal bağlılığa yönelik geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış bir ölçek kullanılmıştır. (Lee vd., 2008). İlk araştırma sorusunun sonuçlarına ve yüz yüze ilişkilerin sosyal bağlılığa psikolojik faydalarına göre literatürdeki bulgular araştırılmıştır. Buna göre araştırma sorusu 2'de Facebook kullanımı ile kaygı, depresyon ve mutluluk arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Bu yönde yapılacak araştırmanın hipotezleri şu şekilde belirlenmiştir:

Hipotez 1: Facebook sosyal bağlılığı gerçek hayattaki sosyal bağlılığı azaltacak bir etki yapmaktadır.

Hipotez 2: Sosyal bağlılığın olumlu ve pozitif faydalarına göre Facebook bağlılığı kaygı ve depresyonu azaltacak ve mutluluğu arttıracaktır.

Araştırmanın yöntemi ve katılımcılar

Çalışma kapsamında katılımcılar üzerinde (gönüllü katılım esasına dayanarak) bir anket uygulaması yapılmıştır. Toplam 120 katılımcı ile gerçekleştirilen anket uygulamasına 68 erkek 52 bayan katılmıştır. Ortalama yaş 23 (stand. sap. 6) seçim kriterleri ise sadece 18 yaş üzeri ve Facebook kullanıcıları olmuştur.

"Facebook araştırma projesi" için anket uygulamasından önce katılımcılara araştırmanın amacı ve önemi hakkında bilgiler verilmiştir. Güvenli bir veri toplama için katılımcılardan kendilerini tanımlayacak herhangi bir bilgi yazmamaları söylenmiştir ve anketi tamamlamaları için kendilerine yeterince zaman ayrılmıştır.

Anket kapsamında sosyal çevre (10 soru) ve Facebook (10 soru) ile ilişkili bireysel sosyal algılar ölçmüştür. Araştırma ölçeğinde 10 pozitif ve 10 negatif madde kullanılmıştır. Pozitif algıya örnek olarak "kendimi insanların sosyal

hayatlarında önemli bir konumda görürüm", negatif duyguya örnek olarak ise "arkadaşlarım ile aramda herhangi bir samimiyet duygusu yoktur" maddeleri kullanılmıştır. Negatif algılamalardaki maddeler ters skorludur. Katılımcılar 5'li likert ölçeğe göre sorularını cevaplandırmışlardır (1. Kesinlikle katılmıyorum, 5, kesinlikle katılıyorum). Puanlamalar özetlendiğinde yüksek puanlar sosyal bağlılığın yüksek olduğunu göstermektedir.

Sonuçlar

Öncelikle katılımcıların Facebook arkadaş sayıları ve günlük Facebook kullanım süreleri ölçülmüştür. Sonuçlar tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo1. Katılımcıların Facebook arkadaş sayısı ve günlük Facebook kullanım ortalaması

Facebook arkadaş sayısı	0-50	51-100	101-150	151-200	200 +
Kişi Sayısı	17	21	24	26	32
Günlük Facebook kullanım ort. ortalamaları	33 dk.	49 dk.	62 dk.	67 dk.	79 dk.

Tablo 1'de ki sonuçlara göre katılımcıların günlük ortalama Facebook kullanım süresi 61 dakika olarak belirlenmiştir. Katılımcıların arkadaş sayısı arttıkça Facebook kullanım süreleri de artmaktadır.

Çevrimiçi sosyal bağlılık ve çevrimdışı sosyal bağlılık arasındaki ilişki 10'ar maddeden oluşan test sorularıyla ölçülmüştür. Araştırma maddelerinin iç tutarlılık ölçeği (Cronbach alpha) tablo 2'de gösterilmiştir. Her iki ölçekte çok iyi iç tutarlılık göstermiştir.

Tablo 2. Katılımcıların çevrimiçi ve çevrimdışı sosyal bağlılığı

	Ortalama	Stand. Sap.	Cronbach's a
Sosyal bağlılık	87.5 (%)	14.21	.91
Facebook sosyal bağlılığı	80.15 (%)	14.10	.89

Tablo 2'de ki sonuçlar Facebook ile oluşturulan çevrimiçi sosyal bağlılığın yüz yüze gerçekleştirilen çevrimdışı sosyalleşmeyi azaltmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu sonuç araştırma hipotezi 1'i desteklemeyen bir bulgudur. Aslında yüz yüze sosyalleşme ve Facebook sosyalleşmesi oranları birbirlerine yakın dahi olsa oldukça karmaşıktır. Çünkü sosyal bağlılık farklı bir şekilde çevrimiçi ve çevrimdışı ilişkileri etkileyebilir. Yine de sonuçlara göre Facebook kullanımının yüz yüze sosyalleşmeye olumlu etkilerinin olabileceği kabul edilebilir ancak buna rağmen Facebook'un pozitif faydalar sağladığı kesin bir şekilde söylenemez.

Araştırma 2'de ise; katılımcı grup içinde bu olası pozitif sonuçların kaygı, depresyon ve mutluluk ile olan ilişkisi ölçülmüştür.

Kişisel memnuniyet: Kişisel memnuniyeti ölçmek için 5 madde kullanılmıştır. Maddeler kişilerin hayattan memnuniyet düzeylerinin derecesini ölçmeyi amaçlamaktadır. Örnek olarak; "yaşantım ideal olana yakındır" maddesi kullanılmıştır. Katılımcılar 5'li likert ölçeğe göre cevap vermişlerdir (1. Kesinlikle katılmıyorum, 5 kesinlikle katılıyorum) Yüksek puanlı skorlar memnuniyet düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Depresyon ve Kaygı: Depresyon ve kaygı ölçümüne yönelik 5 madde kullanılmıştır. 5'li likert ölçeğe dayanılarak katılımcıların son bir hafta içinde ne sıklıkta depresyon, kaygı veya stres yaşadıkları ölçülmeye çalışılmıştır. Depresyon maddesi örneği olarak "kendimi duygusuz hissettim", kaygı maddesine örnek olarak ise "kendimi panik halde hissettim" maddesi kullanılmıştır. Yüksek skorlar kaygı ve depresyon belirtilerine işaret etmektedir.

Facebook kullanımının kaygı, depresyon ve kişisel memnuniyet üzerine etkilerine yönelik ölçek olarak sosyal bağlılık üzerine yapılan diğer bir araştırma' da ki ölçek kullanılmıştır. (Grieve vd., 2012) Ölçeğin iç tutarlılığı oldukça iyiydi. Facebook sosyal bağlılığı kişisel memnuniyet ile kaygı ve depresyon ilişkileri arasında bir faktör olarak kullanılmıştır. İstatistikler tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Facebook kullanımının kaygı, depresyon ve mutluluk üzerine etkileri

	Ortalama	Standart Sap.	Cronbach
Kişisel memnuniyet	77.5	11.2	.88
Depresyon	12.5 (15) (%)	9.1	.82
Kaygı	15 (18) (%)	10.5	.84

Tablo 3'de ki sonuçlara göre Facebook kullanımı ile kurulan çevrimiçi sosyal bağlılık pozitif psikolojik sonuçlar vermektedir; Bu çalışmada, nedensellik belirtilmemiş dahi olsa, Facebook ile sosyal çevreye bağlantının düşük depresyon, düşük kaygı ve yüksek mutluluk seviyesi yarattığı sonucu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla çevrimdışı sosyal ortamlarda olduğu gibi çevrimiçi ortamlar da sosyal bağlantılar için yararlı bir alandır denilebilir.

Sonuç ve tartışma

Facebook kullanımı bireylere alternatif bir sosyal bağlantı imkânı sunmaktadır. Bu yüzden Facebook ortamı sosyal çevrede başarılamayan bağlantıları kuran bir özelliğe sahiptir denilebilir. Çünkü araştırma bulguları çevrimiçi sosyalleşmenin çevrimdışı sosyalleşmeyi olumsuz etkilemediği, hatta olumlu etkilediği, sonucunu ortaya çıkarmıştır. Facebook kullanım amacı arkadaşlık ve sosyal

bağlantı olduğu için Facebook kullanıcılar için yeni bir deneyim ortamı sağlamaktadır. Mesela, yüz yüze ilişkiler kurmakta endişelenen kişiler için Facebook sosyal bağlantı için yeni bir imkân sunmaktadır. Bu özellik ise sosyal ağ sitelerinin sunduğu ek bir yararlı amaçtır. Yine de belirtmek gerekir ki araştırma kapsamında değerlendirilen Facebook sosyal bağlılık sonuçları kişisel motivasyon farklılığından etkilenmiş olabilir.

Çevrimiçi sosyal etkileşimin yükselmesindeki önem çevrimiçi aktivite ile ilgili sosyal sonuçların önemini vurgulamaktadır. Çoğu araştırma internet kullanımı ve sosyal ağ kullanımı ile negatif psikolojik sonuçlar arasındaki ilişkiyi tanımlamayı araştırırken, bu araştırma çevrimiçi aktivitenin potansiyel yararlarını ortaya çıkarmıştır. Bu araştırma Facebook'u ilişkileri kuran ve geliştiren bir web tabanlı sosyal ortam olarak görmektedir. Yinelemek gerekirse yüz yüze iletişim kurmakta zorlananlar için Facebook pozitif sonuçlar veren alternatif bir ortam olabilir.

Çevrimiçi sosyal bağlılık ve çevrimdışı sosyal bağlılıklar arasında sapmalar olsa dahi bu farklılıkların nedenlerini bu çalışma sonuçlarına göre tanımlamak zordur. Sosyal ağlar sosyal iletişim ihtiyacının karşılanmasını sağlar. Dolayısıyla sosyal ağlar kullanıcılarına sosyal iletişim deneyimi sağlamaktadır. Ancak sosyal ağlar tüm ihtiyaçları karşılayamaz ve bazı kullanıcılar tarafından sosyalleşmede kopukluk duygusu hissettirebilir. Mesela, uzaklık her iki durumda da yalnızlık duyguları oluşturmaktadır. Buna rağmen, çelişkili görünse de, sosyal ağ kullanıcıları toplumsal çevreye bağlılık duygusu da hissedebilir.

Araştırma sonucuna rağmen çevrimiçi sosyalleşme yüz yüze sosyalleşmeden farklıdır. Çünkü önceki araştırmalara dayanarak yüz yüze iletişim eksikliğinin kişilerin akıl sağlığını ve mutluluğunu olumsuz etkileyebildiği söylenebilir.

Sınırlamalar ve gelecek araştırmalar için öneriler

Bu çalışmada sosyal ağ kullanımı ile sosyalleşme, kaygı, depresyon ve mutluluk arasında açık ilişkiler bulunmuş olsa bile nedensellik ve sebep sonuç ilişkisi çalışma kapsamına dahil edilmemiştir. Ayrıca bu çalışmada katılımcıların önceki psikolojik durumları ölçülmemiştir. Çünkü kişilerin akıl sağlığı ve mutluluğu sosyal ağ kullanımını etkileyebilir. Örneğin depresyonda olan biri sosyal ağ kullanımından çekilmiş olabilir. Onların eksikliğinden dolayı sonuçlar farklılık göstermiş olabilir. Bu yüzden gelecek araştırmalar burada görülen ilişkilerin nedenlerini ortaya çıkarmaya odaklanabilir. Durumsal değişkenler sabitlendiğinde sosyal ağ kullanımı ile pozitif yararların ilişkisi daha kesin bir şekilde ortaya çıkar.

Bu araştırma sonucu kişisel verilere dayanmaktadır. Gelecek araştırmalarda ilişkisel kaliteyi araştırmak için katılımcıların davranışsal ölçümlerini araştırma kapsamına dahil etmek daha yararlı sonuçlar verir.

Uygun bir örneklem seçilmesine dikkat edilmesine rağmen bu araştırmanın sonuçlarına göre genelleme yapılmamalıdır. Üstelik araştırma sadece Facebook kullanıcıları üzerinden yapılmıştır. Ancak sonuçlar başka sosyal ağ ortamlarına göre farklılık gösterebilir. Facebook'un sunduğu sosyal etkileşimlere ek olarak Twitter ve diğer benzeri ağlar da çevrimiçi çevreyle sosyal bağlantılar kurulmasına olanak sağlamaktadır. Son olarak, Facebook kullanım yeri ve zamanı gibi unsurlara bağlı olarak araştırma sonuçlarının farklı olabileceğini belirtmek gerekmektedir. Ayrıca, çoğu Facebook arkadaşlarının çevrim dışı arkadaşlar olduğu da unutulmamalıdır.

Kaynakça

Bessiere, K., Kiesler, S., Kraut, R., Boneva, B.S. (2008) Effect of Internet Use and Social Resources on Changes In Depression, Routledge Information, Communication & Society Vol. 11, No. 1, pp. 47–70

Caplan, S. E. (2003) Preference for Online Social Interaction A Theory of Problematic: Internet Use and Psychosocial Well-Being, Communication Research, Vol. 30 No. 6, Sage Publication, pp. 625-648

Datu J.A., Valdez J.P., Datu N., (2012) "Does Facebooking make us sad? Hunting relationship between Facebook use and depression among Filipino adolescents" International Journal of Research Studies in Educational Technology, Volume 1 Number 2, pp. 83-91

Grieve, R., Indian, M., Witteveen, K., Tolan, G.A., Marrington, J. (2012) Face-to-face or Facebook: Can social connectedness be derived online? Computers in Human Behavior 29, pp. 604–609,

Kross, E., Verduyn, P., Demiralp, E., Park, J., Lee, D.S., Lin, N., Shablack, H., Jonides, J., Ybarra, O. (2013) Facebook Use Predicts Declines in Subjective Well-Being in Young Adults, Plos one, www.plosone.org , volume 8, Issue 8, e69841

Lee , R.M., Dean, B.L., Jung, K.R. (2008) Social connectedness, extraversion, and subjective well-being: Testing a mediation model, Personality and Individual Differences 45, Elsevier, pp. 414–419

Moreno, M. A., Christakis, D.A., Egan, K.G., Jelenchick, L.A., Cox, E., Young, H., Villiard, H., Becker, T. (2011) A Pilot Evaluation of Associations Between Displayed Depression References on Facebook and Self-reported Depression Using a Clinical Scale, Journal of Behavioral Health Services & Research, pp. 295–304

Moreno, M.A., Jelenchick, L.A., Egan, K.G., Cox, E., Young, H., Ph.D., Gannon, K.E., Becker, T. (2011: 452) Feeling bad on Facebook: depression disclosures by college students on a social networking site, Depression and Anxiety 28, Wiley-Liss, Inc, pp. 447–455

Pantic, I., Damjanovic, A., Todorovic, J., Topalovic, D., Bojovic-Jovic, D., Ristic, S., Pantic, S. (2011) Association between online social networking and depression in high school students: behavioral physiology viewpoint, Psychiatria Danubina, Vol. 24, No. 1, pp. 90-93

Ryan, T., Xenos, S. (2011) Who uses Facebook? An investigation into the relationship between the Big Five, shyness, narcissism, loneliness, and Facebook usage, Elsevier, Computers in Human Behavior 27 (1658–1664)

Wenninger, H., Krasnova, H., Buxmann, P. (2014) Activity Matters: Investigating the Influence of Facebook on Life Satisfaction of Teenage Users, Twenty Second European Conference on Information Systems, Tel Aviv 2014 http://ecis2014.eu/E-poster/files/0588-file1.pdf E.T. 21.07.2014